

Ezan, 'çevre' ve merkez sağ

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Belki biraz daha gelişmesini ve tüm sonuçlarını görmeyi beklemeden bir yargıda bulunmak güçtür, ama şu kadarına dahi bakarak ezan tartışmasının

merkez sağ açısından önemli bir dönemeç olduğu söylenebilir.

Bu dönemeç dediğim şey merkez sağda bulunan partilerin toplumsal tabanlarını ve sınıfsal özelliklerini yeniden saptamalarıdır. Aslında, buraya kadarı bile bu partilerin kimliklerinin ve rollerinin ciddi bir değişim geçirdiğini göstermektedir.

1950'den bu yana merkez sağdaki partilerin önemli bir bölümü fakat özellikle de DP - AP - DYP hattı daha çok kırsal kesime, küçük esnafa ve en genel niteliğiyle söylemek gerekirse taşra burjuvazisine yönelmiştir. Büyük kentler, yüksek burjuvazi ve ticaret sermayesi bu partilere soğuk bakmış, uzak durmayı tercih etmiştir.

İlk kez ANAP'la birlikte 1980'lerde bu denklem bozulmuştur. Bu parti o tarihlerde büyük kentlerde meydana gelen oluşumu görerek oralara yönelmeyi tercih etmiştir. Bunda da yanılmadığı elde ettiği seçim başarılarından bellidir. ANAP, özellikle 1983 anlayışını hızla temellendirmeye başlamıştır. Bu yaklaşım hem o siyasetin içeriğini değiştirmiş hem de tüm sorunlarına karşın toplumun belli bir dönüşüm geçirmesine olanak vermiştir.

1990'larda özellikle DYP'nin siyasette ağırlık kazanmasıyla ve Demirel'in geleneksel tabanından uzaklaşmak istemeyen tutuculuğuyla bu yönelim terk edilmiştir.

Aradan geçen zamanda toplum iki önemli sonuçla karşılaşmıştır: Öncelikle, merkez sağın taşradaki gücü hızla azalmıştır. Özellikle DYP, söyleminde o kitleyi vurgulasa bile bunun artık siyasal destek anlamında bir getirisi olmamaktadır. İkincisi, gerek taşra gerekse büyük kent varoşları radikal sağın eline geçmiştir. RP, bu iki alana dayanarak önemli bir atılım yapmıştır.

Şimdi, görev yapmakta olan hükümet ve onun büyük ortağı ANAP, gerek '8 yıllık eğitim' gerekse 'ezan' düzenlemeleriyle yeni bir süreci başlatmaktadır. Kendisi ne kadar bilincindedir bilinmez, ama ortaya çıkmış bu durumun şöyle bir muhtemel sonucundan söz edilebilir.

Daha önce de birkaç kez değindiğim üzere, radikal sağla merkez sağ arasında bugün yaşanan tartışma aslında büyük (kentli) sermayeyle taşra sermayesi arasındaki güç çatışmasıdır. Büyük sermaye, taşrada güçlenen bu yeni 'katmanı' benimsememekte, kabul etmemektedir. Doğaldır; çünkü, eğer bir de siyasal iktidarla bütünleşebilirse taşra sermayesi, şimdi büyük sermayenin denetlediği ve özellikle devlet kökenli rantlardan pay alacak, daha da güçlenecektir. Bu nedenle o kesimin iktidardan uzak tutulması gerekmektedir. Son siyasal oluşumlar bu mantığa yaslanmıştır.

Şimdi, merkez sağın büyük partisi olmak isteyen ANAP da bu anlayışla iç içe geçecek biçimde o kesimin düşünsel - siyasal yaklaşımına yakınlık göstermekte ve taşranın siyasal duyarlılığına ters düşen adımları atmaktan çekinmemektedir. Gerek imam - hatip liseleri gerekse ezan konusunda ödün vermez tavrının altında bu yatmaktadır. Böylece, denebilir ki merkez sağ, 1950'den bu yana ilk kez ağırlıklı bir kesimiyle kente yönelmektedir. Bu, merkez sağda önemli bir ayrışmanın altını çizmektedir.

Ayrışma bir kez daha merkezle çevre arasındadır. DP - AP - DYP çizgisinin bugüne kadar temsil ettiği çevre, ANAP tarafından merkeze yönelinerek aşılacaktır. Çevre RP'ye teslim edilirken merkez ister istemez kurucu ideolojinin ilkelemlerini, söylemi ve onunla örtüşen bir laiklik anlayışıyla iç içe geçecektir; şimdiden geçmiştir de.

Bundan sonrası bu tartışmanın ve gerilimin içinden doğacaktır. Çevrenin gücü ve etkinliğiyle merkezin direnişi arasındaki ilişki yalnızca siyasal bir olgu diye görülmemelidir. Buradan, biri Türkiye'deki siyasetin çok parçalı olma özelliğine, öteki siyaset - sosyoloji eklemelenmesine dönük iki sonuç türeyecektir. Bu da toplumsal barış, uzlaşma gibi kavramların, bugünkü gibi siyasetin özü olan güç çekişmesinden arındırılarak ele alınırsa önümüzdeki dönemde de hiçbir anlamı olmayacağını göstermektedir. Kısacası, Türkiye siyasal alanda ciddi bir gerilimi belki de ilk kez sol sağ kutuplaşması dışında, sağdaki ayrışmayla yaşayacaktır.